

รัฐสวัสดิการตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนา

Welfare State in Buddhism Concept

ทวีศักดิ์ ไครบุตร และ ภัทรพล เสริมทรง

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

Taweesak Khaibut and Phattraphon Sermpong

Mahamakut Buddhist University Srilanchang Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail : thanawat.cha@mbu.ac.th

บทคัดย่อ

รัฐสวัสดิการเป็นรูปแบบหนึ่งที่ถือว่า รัฐบาลมีหน้าที่ในการจัดหาสวัสดิการต่าง ๆ แก่ประชาชน เพื่อไม่ให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคม สิ่งที่รัฐสวัสดิการจัดหาให้แก่ประชาชน มักจะเกี่ยวกับเรื่องปากท้อง เรื่องความเป็นอยู่ เช่น การให้เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ การจัดบริการสวัสดิการสังคมให้แก่คนพิการ ตั้งแต่แรกเกิดถึงวัยชราที่ถูกทอดทิ้ง ไม่มีที่อยู่อาศัย ไม่มีผู้อุปการะเลี้ยงดู หรือได้รับการดูแลไม่เหมาะสม การช่วยเหลือในยามว่างงาน การให้การรักษายาบาลฟรี และการให้การดูแลเลี้ยงดูในยามชรา การบริการฟรีต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม ยังมีโครงการอื่นๆ ที่รัฐมักจะจัดการให้สำหรับประชาชน เช่น การประกันค่าแรงขั้นต่ำ การกำหนดอายุขั้นต่ำสำหรับแรงงานเด็ก การพ่วงราคาสินค้าเกษตรและสินค้าอื่น ๆ การจัดหาบ้านพักอาศัยราคาต่ำและการให้บริการทางการศึกษาในระดับต่าง ๆ แก่ประชาชน เป็นต้น โดยสรุป รัฐสวัสดิการ คือ การที่รัฐบาลจัดสวัสดิการแก่ประชาชนในด้านต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนอยู่ดีกินดีมีความสุข ซึ่งแนวความคิดเกี่ยวกับความอยู่ดีกินดีของประชาชน ในทฤษฎีของนักเศรษฐศาสตร์กับของพระพุทธศาสนาอาจจะไม่เหมือนกัน ตามหลักเศรษฐศาสตร์ รัฐสวัสดิการเน้นเกี่ยวกับการใช้นโยบายเพื่อจัดสรรทรัพยากรของสังคม ซึ่งมีอยู่จำกัดให้ได้ผลดีที่สุด แต่รัฐสวัสดิการตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนา คือ การทำให้ประชาชนในรัฐอยู่ดีกินดี อยู่เย็นเป็นสุข มีความอุดมสมบูรณ์ เมื่อเป็นเช่นนั้นนักเศรษฐศาสตร์จึงมุ่งไปที่การใช้ปัจจัยการผลิตให้ได้ประสิทธิภาพสูงสุด ส่วนพระพุทธศาสนามุ่งไปที่ความอยู่ดีกินดี มีความสุข มีความพอเพียง และประชาชนต้องประกอบด้วยศีลธรรม

คำสำคัญ: รัฐสวัสดิการ; แนวคิด; พระพุทธศาสนา

Abstracts

A formation of what was called a welfare state was regarded that the government had its duty to provide people many kinds of welfare to prevent social disparity and what the government provided was not lower than the lowest level of the people's living standard. What the government provided was generally involved with the people's living life; for example, the provision of subsistence allowances for the elderly, the provision of social welfare services for the disabled from birth to neglected old age, without residence, foster persons or proper care, the provision of assistance for the unemployed, the provision of

* วันที่รับบทความ: 24 ตุลาคม 2563; วันที่แก้ไขบทความ 20 ธันวาคม 2563; วันที่ตอบรับบทความ: 22 ธันวาคม 2563

Received: October 24, 2020; Revised: December 20, 2020; Accepted: December 22, 2020

medical treatment for the patient, the provision of support for the elderly, and the provision of free bus and free train services. Besides, there were such other projects the government often provided for people in the welfare state as minimum wage guarantee, minimum age control for child laborers, price support for other and agricultural products, the provision of lower cost houses, and the provision of a wide range of educational services. In summary, the welfare state was that the government provided people with various aspects of welfare for their happy living life. According to the economists and Buddhism, the concept on the people's well-being looked different. In the economic views, the welfare state focused on the implementation of the government's policies to allot limited social resources, but in the Buddhist view, it said about how the government did in order that people in the state had well-being, happiness and prosperity. As a result, the economists focused on effectiveness of production factors whereas Buddhism stressed on the people's well-being, happiness, sufficiency and virtues.

Keywords: Welfare State; Concept; Buddhism.

บทนำ

สภาพของสังคมในอดีตกาล มนุษย์มีการใช้ชีวิตและความเป็นอยู่อย่างเรียบง่ายเพียงแค่มีสง่าเป็นขั้นพื้นฐานอย่างน้อย 4 ประการ เรียกว่าปัจจัย 4 มนุษย์ก็สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องพึ่งพาอาศัยใคร ดังนั้น หน้าที่ของรัฐในอดีตจึงเน้นไปที่การดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยและปกป้องประเทศเป็นส่วนใหญ่ แต่เมื่อเวลาผ่านไปเศรษฐกิจและสังคมมีวิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมสมัยใหม่ที่เป็นสังคมเมืองและอุตสาหกรรม จากที่อดีตมนุษย์มีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่ายแต่เมื่อสังคมเปลี่ยนไปจึงทำให้มนุษย์มีความต้องการสิ่งเป็นพื้นฐานมากขึ้นไปตามสภาพของสังคมและเศรษฐกิจ ในขณะที่การหารายได้เพื่อที่จะนำมาจัดหาลำเป็นพื้นฐานที่ต้องการก็ประสบปัญหา ทำให้เกิดความกดดันในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ จึงทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคม เนื่องจากคนรวยมีโอกาสหรือความสามารถมากกว่าก็จะจัดหาลำเป็นพื้นฐานของตนเองได้ ในขณะที่คนจนมีโอกาสหรือความสามารถน้อยกว่าก็จะไม่สามารถได้สิ่งที่จำเป็นพื้นฐานนั้น ดังนั้น รัฐจึงได้เข้ามามีบทบาทในการให้สวัสดิการหรือสิ่งที่จำเป็นพื้นฐานแก่ทุกคน เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันของคนในสังคม และเพื่อไม่ให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ซึ่งสวัสดิการที่รัฐจัดให้นั้นจะครอบคลุมทุกสาขาของสวัสดิการสังคม ซึ่งหลายคนเรียกระบบนี้ว่า “รัฐสวัสดิการ” (กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2550 : 36)

ในพระพุทธศาสนามีหลักธรรมเพื่อส่งเสริมรูปแบบรัฐสวัสดิการที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ซึ่งมีความแตกต่างจากรัฐสวัสดิการตามความหมายในทางเศรษฐศาสตร์ เพราะรัฐสวัสดิการตามแนวคิดในพระพุทธศาสนานั้น เน้นที่หลักธรรมคำสอนและการประพฤติปฏิบัติของบุคคลเป็นสำคัญ เช่นหลักศีล 5 กุศลกรรมบถ 10 ประการ และการงบเว้นจากอบายมุข ซึ่งเป็นปากทางแห่งความเสื่อมของบุคคล คือเสื่อมจากทรัพย์ ความเป็นมนุษย์และจากคุณความดีของบุคคลในสังคมอย่างชัดเจน เมื่อบุคคลเสื่อม ศีลธรรมก็เสื่อมสภาพสังคมก็ความระส่ำระสายขาดที่พึ่งพิงทางจิตใจ ไม่มีความมั่นคงทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง

พระพุทธศาสนามีจุดเด่นด้านหลักคำสอนที่สามารถนำไปประพฤติปฏิบัติให้เกิดความมั่นคงได้ทั้งภายในและภายนอก หมายถึงทั้งภายในจิตใจของตนเองและสังคมรอบด้าน เมื่อประชาชนมีหลักที่พึงพิงที่ประเสริฐแล้ว ถือว่าเป็นรัฐสวัสดิการที่มั่นคงยั่งยืนยิ่งกว่าการให้สิ่งของเครื่องใช้และการบริการสังคมที่สุขสบายอย่างใด ประเทศเสรีประชาธิปไตยทั้งหลายจัดให้แก่ประชาชนในประเทศของตน พระพุทธศาสนาถือว่า ความอยู่ดีกินดีของบุคคล เป็นมรรคและรากฐานแห่งความก้าวหน้าทางสังคมและการเมืองอย่างสำคัญยิ่งกว่าสิ่งอื่นใด สภาพสังคมในอดีตที่กล่าวถึงไว้ในพระสูตรต่างๆ ส่วนใหญ่สังคมเหล่านั้นจะได้รับอิทธิพลคำสอนทางพระพุทธศาสนา ซึ่งมีชนชั้นปกครองที่ประกอบด้วยธรรมและสอนให้คนในสังคมดำรงชีวิตด้วยธรรมและมีความปกติสุขกลม ไม่เป็นดเบียนซึ่งกันและกัน เรียกว่ารูปแบบของรัฐสวัสดิการตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนานั้นเอง (กิตติพัฒน์ นนทปัทมดล, 2548 : 13)

ความหมายของรัฐสวัสดิการ

รัฐสวัสดิการ ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Welfare State หมายถึง รัฐที่มีแนวนโยบายของ ประเทศที่คำนึงถึงการกระจายความมั่งคั่ง ในสังคมประเทศออกไปสู่ประชาชนพลเมืองทั้งประเทศอย่าง กว้างขวางและทั่วถึง โดยมุ่งจัดบริการต่างๆ ให้ประชาชนทุกคนมีความมั่นคงในการดำรงชีวิต อาทิ มีที่อยู่อาศัย มีการรักษาพยาบาล และการดูแลสุขภาพอนามัย ได้รับการศึกษา มีรายได้จากการทำงานที่เป็นงานสุจริตและ งานนั้นไม่ทำให้ต้องเสื่อมเสียศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตลอดจนได้รับความมั่นคงทางสังคม อันประกอบไปด้วย การ ประกันสังคมและการสงเคราะห์ประชาชนทางสังคม การดูแลผู้สูงอายุ ผู้พิการทุพพลภาพ และผู้ประสบ ความทุกข์ ยากเดือดร้อนนานาประการ ทั้งนี้ รัฐสวัสดิการจำเป็นต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก จึงต้องจัดเก็บ ภาษีอัตราก้าวหน้า ภาษีมรดกและภาษีอสังหาริมทรัพย์ในสัดส่วนที่สูงมาก หรืออย่างน้อยก็สูงกว่าประเทศ ที่ ไม่มีรัฐสวัสดิการ แต่ประชาชนทุกคนจะได้รับคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างมาก รัฐสวัสดิการเกี่ยวข้องกับการถ่ายโอน เงินทุนจากรัฐสู่บริการที่จัดให้แก่ประชาชน เช่น การสาธารณสุข การศึกษา ตลอดถึงไปสู่ปัจเจกบุคคลโดยตรง "ผลประโยชน์" รัฐสวัสดิการจัดหาเงินทุนจากการเก็บภาษีแบบแบ่งความมั่งคั่ง (redistributionist taxation) และมักเรียกว่าเป็น "เศรษฐกิจแบบผสม" ประเภทหนึ่ง การเก็บภาษีดังกล่าวปกติรวมการเก็บภาษีเงินได้จากผู้ มีรายได้สูงมากกว่าผู้มีรายได้ต่ำ เรียกภาษีอัตราก้าวหน้า ซึ่งช่วยลดช่องว่างรายได้ระหว่างคนรวยและคนจน รัฐ ต้องมีหลักประกันความเท่าเทียมกันในเรื่องของรายได้ขั้นต่ำ ไม่ว่าจะเป็นของแต่ละบุคคล และครอบครัว อีก ทั้งรัฐจะต้องสนับสนุนให้มีการกระจายผลผลิตจากการทำงาน รัฐต้องจัดหาความมั่นคงทางสังคมให้แก่บุคคล ในกรณีต่างๆ เช่น การเจ็บป่วย การชราภาพ การว่างงาน เป็นต้น รัฐต้องให้สิทธิแก่พลเมืองอย่างเท่าเทียมกัน ในการที่จะได้รับการบริการทางสังคมอย่างทั่วถึงและสม่ำเสมอด้วยมาตรฐานที่ดี

รัฐสวัสดิการเป็นทางเลือกในการตอบสนองความต้องการ ของประชาชนโดยไม่จำเป็นต้องใช้รัฐที่มี การปกครองในลัทธิคอมมิวนิสต์ รัฐสวัสดิการทำให้เกิดความยุติธรรมทางสังคม เนื่องจากการดำเนินการให้ หลักประกันเรื่องสิทธิพื้นฐานอย่างแท้จริง และเป็นการแบ่งปันโอกาสในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นธรรม

นอกจากนั้น รัฐสวัสดิการยังช่วยสนับสนุนการเจริญเติบโต ทางเศรษฐกิจ เพราะรัฐดำเนินการเตรียมความพร้อมของประชาชน ในการเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคม และยังทำให้ภาคการบริโภคเข้มแข็งยิ่งขึ้น เมื่อประชาชนมีหลักประกันรายได้ขั้นต่ำ รัฐสวัสดิการจึงทำหน้าที่ยึดเหนี่ยวสังคมให้เป็นหนึ่งเดียวกันและนำไปสู่เสถียรภาพทางการเมืองไปพร้อมกัน

รัฐสวัสดิการตามแบบสังคมนิยมประชาธิปไตย จะมีฐานมั่นคงอยู่ในประเทศแถบยุโรปเหนือ เช่น สวีเดน นอร์เวย์ เดนมาร์ก เป็นต้น รวมถึงประเทศเนเธอร์แลนด์ เป็นการสร้างแนวทางที่ประสานประโยชน์ร่วมกันโดยผ่านการเจรจาต่อรองระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง นอกจากนั้นจะเป็นรัฐสวัสดิการที่หยิบยื่นให้ทั้งความรู้สึกที่มั่นคงทางด้านเศรษฐกิจต่อผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ รวมไปถึงการสร้างมาตรฐานที่มั่นคงให้กับคนทั่วไปในสังคมด้วย

รัฐสวัสดิการแบบเสรีนิยม แบบเสรีนิยมนั้น จะค่อนข้างได้รับการยอมรับในแถบประเทศที่ใช้ภาษาอังกฤษ และนโยบายสวัสดิการที่ใช้ก็มักเป็นเพียงการสร้างความรู้สึกมั่นคงพื้นฐานของการมีชีวิตอยู่ในสังคม และจำกัดอยู่เฉพาะในกลุ่มบุคคลที่ถูกพิจารณาและไตร่ตรองแล้วว่ามีความจำเป็นที่ต้องการได้รับความช่วยเหลือจริงเท่านั้น หน่วยงานราชการจะทุ่มเทความช่วยเหลือไปยังคนงานและคนระดับล่างในสังคม ขณะเดียวกันก็เปิดโอกาสให้คนชั้นกลางและคนชั้นสูงได้มีโอกาสตกตวงและเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ได้อย่างเต็มที่จากตลาดแรงงาน

รัฐสวัสดิการแบบอนุรักษนิยม แบบอนุรักษนิยมนั้นจะมีอิทธิพลอยู่ในทวีปยุโรปตอนกลาง ที่โบสถ์และมูลนิธิการกุศลเข้ามาช่วยดูแลเรื่องรักษาพยาบาล และการประกันสังคมช่วยให้เกิดความรู้สึกมั่นคงทางเศรษฐกิจต่อกลุ่มอาชีพต่างๆ ในสังคม แต่รูปแบบลักษณะนี้จะไม่ปฏิเสธการมีช่องว่างระหว่างชนชั้นในสังคม ยึดมั่นต่อค่านิยมเก่าๆ ในครอบครัวที่ตกทอดกันมา รวมทั้งยอมรับอิทธิพลของศาสนจักรที่มีต่อสังคม

รัฐสวัสดิการตามแนวพระพุทธศาสนา รัฐสวัสดิการตามที่ปรากฏในกฎทันทสูตร รัฐสวัสดิการตามแนวคิดของนักเศรษฐศาสตร์ทั่วไปมักเน้นเรื่องรายได้ ผลกำไร การขาดทุน ความเป็นอยู่ ความร่ำรวย ความยากไร้ สำหรับรัฐสวัสดิการตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในกฎทันทสูตร (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ที่ขนิณาย สีลขันธวรรค ข้อ 323-358) ซึ่งเป็นพระสูตรที่สอนให้ประชาชนมีความเป็นอยู่อย่างพอเพียง มีความอยู่ดีกินดีหรืออยู่พอดี กินพอดีและมีศีลธรรม ละเว้นขาดจากอบายมุขต่างๆ ซึ่งเป็นปากทางแห่งความเสื่อม พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงถึงวิธีการจัดรัฐสวัสดิการของพระเจ้ามหาวชิตราช ที่ทรงทำให้คน 3 กลุ่ม มีความอยู่ดีกินดี คือ

- 1.พลเมืองในบ้านเมืองของพระเจ้ามหาวชิตราช มีความขะมักเขม้นในการงานด้านกสิกรรมและโครักษกรรม การเกษตรกรรมและการเลี้ยงโค ขอให้พระองค์จงเพิ่มข้าวปลูกและข้าวกินให้แก่พลเมืองในโอกาสอันสมควร ชาวชนบทจะมีความสุขสมบูรณ์ในอาชีพของตนเอง รัฐให้การสนับสนุนส่งเสริมให้ราษฎรประกอบสัมมาชีพ

2.พลเมืองในบ้านเมืองของพระเจ้ามหาวิชิตราช มีความขะมักเขม้นในพาณิขยกรรม ขอให้พระองค์จงเพิ่มทุนให้แก่พลเมืองในโอกาสอันสมควร พ่อค้าก็จะมีเงินทุน พ่อที่จะประกอบกิจการค้าและอุตสาหกรรมรัฐส่งเสริมโดยการสนับสนุนเงินทุนแก่ราษฎรให้เพียงพอต่อการลงทุนค้าขาย

3.ข้าราชการในบ้านเมืองของพระเจ้ามหาวิชิตราชที่มีความขยัน พระองค์ก็จะพระราชทาน เบี้ยเลี้ยงและเงินเดือนแก่ข้าราชการเหล่านั้นในโอกาสอันสมควร ข้าราชการมีเงินเดือนและสวัสดิการพอแก่การดำรงชีพจนไม่ต้องรบกวนราษฎรและเก็บภาษีได้เต็มเม็ดเต็มหน่วย รัฐมีสวัสดิการแก่ข้าราชการอย่างเพียงพอ

พลเมืองทั้งหลายในแผ่นดินของพระเจ้ามหาวิชิตราช เป็นผู้ชวนช่วยในการทำงานของตนๆ ไม่เบียดเบียนบ้านเมืองของพระองค์ กองพระราชทรัพย์มีจำนวนมากก็เกิดขึ้นแก่พระองค์ บ้านเมืองก็จะตั้งมั่นอยู่อย่างปลอดภัย ไม่มีการเบียดเบียนกัน พลเมืองจักขึ้นชมยินดีต่อกัน จักไม่ต้องปิดประตูเรือนอยู่ พระราชาก็ได้พระราชทานข้าวปลูกและข้าวกินแก่พลเมืองในบ้านเมืองของพระองค์ ที่มีความขะมักเขม้นในกสิกรรมและโครักษกรรม พระราชทานทุนแก่พลเมืองในบ้านเมืองของพระองค์ ที่ขะมักเขม้นในพาณิขยกรรม พระราชทานเบี้ยเลี้ยงและเงินเดือนแก่ข้าราชการในบ้านเมืองของพระองค์ที่ขยัน พลเมืองก็จะได้เป็นผู้ชวนช่วยในการทำงานตามหน้าที่ของตนๆ ไม่ได้เบียดเบียนบ้านเมืองของพระองค์

แต่ทั้งนี้ ทั้งพระราชา พ่อค้าและข้าราชการจะต้องตั้งตนประกอบอยู่ในศีลธรรมคือ ศีล 5 และ กุศลกรรมบถ 10 จึงจะเกิดความอุดมสมบูรณ์ขึ้นได้

ในกฎหมายตสุตรได้อธิบายระบบรัฐสวัสดิการตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงสภาพสังคม และความเจริญรุ่งเรืองของผู้คนในสมัยนั้น พระเจ้ามหาวิชิตราชได้ทรงทำการบุญช้ายัญ แต่ก่อนทรงบุญช้ายัญ พวกปุโรหิตได้แนะนำพระองค์ว่า

1. เมื่อพระองค์ทรงบุญช้ายัญอยู่ อย่าเกิดความเดือดร้อนขึ้นในพระทัยว่า กองโภคสมบัติใหญ่ของเราจักหมดเปลือง

2. เมื่อพระองค์ทรงบุญช้ายัญอยู่ อย่าเกิดความเดือดร้อนขึ้นในพระทัยว่า กองโภคสมบัติใหญ่ของเรากำลังหมดเปลืองไปอยู่

3. เมื่อพระองค์ทรงบุญช้ายัญอยู่ อย่าเกิดความเดือดร้อนขึ้นในพระทัยว่า กองโภคสมบัติใหญ่ของเราได้หมดเปลืองไปแล้ว

พวกปุโรหิตได้กำจัดความวิปถิสารของพระเจ้ามหาวิชิตราช เพราะพวกปฎิคาหก (พราหมณ์หรือนักบวช) โดยอาการ 10 ประการก่อนทรงบุญช้ายัญ ดังข้อความต่อไปนี้

1.พวกคนทำปาณาติบาตก็ดี พวกที่งดเว้นจากปาณาติบาตก็ดี ต่างก็จักมาสู่ยัญพิธีของพระองค์ในชนเหล่านั้น จำพวกที่ทำปาณาติบาต จักได้รับผลเพราะกรรมของเขาเอง ขอพระองค์ทรงปรารภเฉพาะพวกที่งดเว้นจากปาณาติบาตเท่านั้นแล้วทรงบูชา ทรงบริจจาค ทรงอนุโมทนาทรงทำพระหฤทัยให้ผ่องใสในภายใน

2.พวกคนที่ถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ก็ดี พวกที่งดเว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ก็ดี ต่างก็จักมาสู่ยัญพิธีของพระองค์ ในชนเหล่านั้น จำพวกที่ถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ จักได้รับผลเพราะ

กรรมของเขาเอง ขอพระองค์จงทรงปรารภเฉพาะพวกที่งดเว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้เท่านั้น แล้วทรงบูชา ทรงบริจาศ ทรงแนุโมนา ทรงทำพระหฤทัยให้ผ่องใสในภายใน

3.พวกคนที่ประพฤติดิในกามทั้งหลายก็ดี พวกที่งดเว้นจากการประพฤติดิในกามทั้งหลายก็ดี ต่างก็จักมาสู่ยุณิธิของพระองค์ ในชนเหล่านั้น จักพวกที่ประพฤติดิในกามทั้งหลาย จักได้รับผลเพราะกรรมของเขาเอง ขอพระองค์จงทรงปรารภเฉพาะพวกที่งดเว้นจากการประพฤติดิในกามทั้งหลายเหล่านั้น แล้วทรงบูชา ทรงบริจาศ ทรงแนุโมนา ทรงทำพระหฤทัยให้ผ่องใสในภายใน

4. พวกที่กล่าวคำเท็จก็ดี พวกที่งดเว้นจากการกล่าวคำเท็จก็ดี ต่างก็จักมาสู่ยุณิธิของพระองค์ ในชนเหล่านั้น จักพวกที่กล่าวคำเท็จ จักได้รับผลเพราะกรรมของเขาเอง ขอพระองค์จงทรงปรารภเฉพาะพวกที่งดเว้นจากการกล่าวคำเท็จเท่านั้น แล้วทรงบูชา ทรงบริจาศ ทรงแนุโมนา ทรงทำพระหฤทัยให้ผ่องใสในภายใน

5.พวกที่กล่าวคำส่อเสียดก็ดี พวกที่งดเว้นจากการกล่าวคำส่อเสียดก็ดีต่างก็จักมาสู่ยุณิธิของพระองค์ ในชนเหล่านั้น จักพวกที่กล่าวคำส่อเสียด จักได้รับผลเพราะกรรมของเขาเอง ขอพระองค์จงทรงปรารภเฉพาะพวกที่งดเว้นจากการกล่าวคำส่อเสียดเท่านั้นแล้วทรงบูชา ทรงบริจาศ ทรงแนุโมนา ทรงทำพระหฤทัยให้ผ่องใสในภายใน

6.พวกที่กล่าวคำหยาบก็ดี พวกที่งดเว้นจากการกล่าวคำหยาบก็ดี ต่างก็จักมาสู่ยุณิธิของพระองค์ ในชนเหล่านั้น จักพวกที่กล่าวคำหยาบ จักได้รับผลเพราะกรรมของเขาเอง ขอพระองค์ปรารภเฉพาะพวกที่งดเว้นจากการกล่าวคำหยาบเท่านั้น แล้วทรงบูชา ทรงบริจาศ ทรงแนุโมนา ทรงทำพระหฤทัยให้ผ่องใสในภายใน

7.พวกที่กล่าวคำเพ้อเจ้อก็ดี พวกที่งดเว้นจากการกล่าวคำเพ้อเจ้อก็ดี ต่างก็จักมาสู่ยุณิธิของพระองค์ ในชนเหล่านั้น จักพวกที่กล่าวคำเพ้อเจ้อ จักได้รับผลเพราะกรรมของเขาเอง ขอพระองค์จงทรงปรารภเฉพาะพวกที่งดเว้นจากการกล่าวคำเพ้อเจ้อเท่านั้น แล้วทรงบูชา ทรงบริจาศ ทรงแนุโมนา ทรงทำพระหฤทัยให้ผ่องใสในภายใน

8.พวกที่โลภอยากได้ของของผู้อื่นก็ดี พวกที่ไม่โลภอยากได้ของของผู้อื่นก็ดีต่างก็จักมาสู่ยุณิธิของพระองค์ ในชนเหล่านั้น จักพวกที่โลภอยากได้ของของผู้อื่น จักได้รับผลเพราะกรรมของเขาเอง ขอพระองค์จงทรงปรารภเฉพาะพวกที่ไม่โลภอยากได้ของของผู้อื่นเท่านั้นแล้วทรงบูชา ทรงบริจาศ ทรงแนุโมนา ทรงทำพระหฤทัยให้ผ่องใสในภายใน

9.พวกที่มีจิตพยาบาทก็ดี พวกที่มีจิตไม่พยาบาทก็ดี ต่างก็จักมาสู่ยุณิธิของพระองค์ ในชนเหล่านั้น จักพวกที่มีจิตพยาบาท จักได้รับผลเพราะกรรมของเขาเอง ขอพระองค์จงทรงปรารภเฉพาะพวกที่มีจิตไม่พยาบาทเท่านั้นแล้ว ทรงบูชา ทรงบริจาศ ทรงแนุโมนา ทรงทำพระหฤทัยให้ผ่องใสในภายใน

10.พวกที่เป็นมิฉนาทฐิก็ดี พวกที่เป็นสัมมาทฐิก็ดี ต่างก็จักมาสู่ยุณิธิของพระองค์ ในชนเหล่านั้น จักพวกที่เป็นมิฉนาทฐิ จักได้รับผลเพราะกรรมของเขาเอง

ขอพระองค์จงทรงปรารภเฉพาะพวกที่เป็นสัมมาทิฐิเท่านั้น แล้วทรงบูชา ทรงบริจาต ทรงอนุโมทนา ทรงทำพระหฤทัยให้ผ่องใสในภายในเถิด

แต่ในยัญญานั้น ไม่ต้องฆ่าโค แพะ แกะ ไก่ สุกร และสัตว์นานาชนิด ไม่ต้องตัดต้นไม้มาทำเป็นหลักยัน ไม่ต้องเกี่ยวหญ้าคามมาเพื่อเบียดเบียนสัตว์อื่น แม้บุคคลที่เป็นทาส เป็นคนใช้ เป็นกรรมกรของพระเจ้ามหาวชิตราชานั้น ก็ได้ถูกอาชญาคุกคาม มิได้ถูกภัยคุกคาม มิได้มีหนานองด้วยน้ำตา ร้องให้กระทำการงาน ที่จริงคนที่ปรารภนาจะกระทำจึงกระทำ ที่ไม่ปรารภนาก็ไม่ต้องกระทำ ปรารภนาจะกระทำการงานใด ก็กระทำการงานนั้น ไม่ปรารภนาจะกระทำการงานใด ก็ไม่ต้องกระทำการงานนั้นและยัญญนั้นได้สำเร็จแล้วด้วยลำพังเนยใส น้ำมัน เนยข้น เปรียง น้ำผึ้ง น้ำอ้อย เท่านั้น

พวกชาวเมืองและชาวชนบท ตลอดถึงอำมาตย์ราชบริพารซึ่งเป็นชาวเมืองและชาวชนบท พวกพราหมณ์มหาศาลซึ่งเป็นชาวเมืองและชาวชนบท พวกคฤหบดีผู้มั่งคั่งซึ่งเป็นชาวเมืองและชาวชนบท ต่างก็พากันนำทรัพย์มากมาย เข้าไปเฝ้าพระเจ้ามหาวชิตราชกราบทูลว่า ขอเดชะ พวกข้าพระพุทธเจ้าได้นำทรัพย์มากมายนี้มาถวายพระองค์ ขอพระองค์จงทรงรับเถิด พระเจ้ามหาวชิตราชตรัสว่า อย่าเลย แม้ทรัพย์เป็นอันมากนี้ของข้าพเจ้าก็ได้รวบรวมมาแล้วจากภาชีอากรที่เป็นธรรม ทรัพย์ที่ท่านนำมานี้นั้นจะเป็นของพวกท่านเถิด และท่านจงนำทรัพย์จากที่นี่เพิ่มไปอีก ผู้คนที่มาเข้าเฝ้านี้ต่างพากันคิดว่า การที่พวกเราจะรับทรัพย์เหล่านี้คืนไปบ้านเรือนของตนอีก ไม่เป็นการสมควร พระเจ้ามหาวชิตราชกำลังทรงบูชามหายัญญอยู่ พวกเราก็จะบูชายัญญอย่างพระองค์บ้าง

พวกชาวเมืองและชาวชนบท ตลอดถึงอำมาตย์ราชบริพารซึ่งเป็นชาวเมืองและชาวชนบท พวกพราหมณ์มหาศาลซึ่งเป็นชาวเมืองและชาวชนบท พวกคฤหบดีผู้มั่งคั่งซึ่งเป็นชาวเมืองและชาวชนบท ได้เริ่มบำเพ็ญทานทางด้านทักษิณแห่งหลุมยัญญ พวกพราหมณ์ซึ่งเป็นชาวเมืองและชาวชนบทได้เริ่มบำเพ็ญทานทางด้านปัจฉิมแห่งหลุมยัญญ พวกคฤหบดีผู้มั่งคั่งซึ่งเป็นชาวเมืองและชาวชนบท ได้เริ่มบำเพ็ญทานทางด้านอุดรของหลุมสำหรับบูชายัญญ

แม้ในยัญญของคนเหล่านั้น ก็ไม่ต้องฆ่าโค แพะ แกะ ไก่ สุกร และสัตว์นานาชนิด ไม่ต้องตัดต้นไม้มาทำเป็นหลักยัน ไม่ต้องเกี่ยวหญ้าคามมาเพื่อเบียดเบียนสัตว์อื่น บุคคลที่เป็นทาส เป็นคนใช้ เป็นกรรมกรก็ได้ถูกอาชญาคุกคาม มิได้ถูกภัยคุกคาม มิได้มีหนานองด้วยน้ำตา ร้องให้ทำการงาน คนที่ปรารภนาจะกระทำจึงกระทำ ที่ไม่ปรารภนาก็ไม่ต้องกระทำ ปรารภนาจะกระทำการงานใด ก็กระทำการงานนั้น ไม่ปรารภนาจะกระทำการงานใด ก็ไม่ต้องกระทำการงานนั้น ยัญญนั้นได้สำเร็จแล้วด้วยลำพังเนยใส น้ำมัน เนยข้น เปรียง น้ำผึ้ง อ้อย เท่านั้น

ในกฎพันสูตรท่านกล่าวถึงการปกครองที่รัฐหรือผู้มีอำนาจในการปกครองได้อำนวยความสะดวก และช่วยสนับสนุนปัจจัย 4 แก่อาณาประชาราษฎร์ให้เกิดความผาสุกและดำรงชีวิตด้วยสัมมาชีพ โดยผู้มีอำนาจปกครองได้ให้การส่งเสริมให้เกิดความสงบสุขแก่ชนทุกหมู่เหล่า ไม่มีการเบียดเบียนซึ่งกันและกัน ทำให้

ทุกคนมีความพึงพอใจในการดำเนินชีวิตและมีความสุข ไม่ต้องเกี่ยวข้องกับอบายมุขหรือสิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อคุณความดีทั้งหลาย นี่คือนิยามของรัฐบาลสวัสดิการตามแนวพระพุทธศาสนาที่ชัดเจนที่ปรากฏในกฎทนต์สูตร

รัฐบาลสวัสดิการตามที่ปรากฏในธัมมิกสูตร

พระพุทธองค์ทรงเน้นไปที่การปฏิบัติชอบ ถ้าคนในสังคมปฏิบัติธรรม ความสมบูรณ์จะเกิดตามมา เริ่มตั้งแต่ผู้นำเป็นต้นมาจนถึงประชาชนทั่วไป ดังเช่นพุทธพจน์ในธัมมิกสูตร (อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต ข้อ 70) ความว่า

“สมัยใด พระราชาไม่ตั้งอยู่ในธรรม ข้าราชการก็ไม่มีธรรม เมื่อข้าราชการไม่มีธรรมพราหมณ์และคฤหบดีก็ไม่มีธรรม เมื่อพราหมณ์และคฤหบดีไม่มีธรรม ชาวเมืองและชาวชนบทก็ไร้ธรรม เมื่อชาวเมืองชาวชนบทไร้ธรรม พระจันทร์พระอาทิตย์ก็หมุนไปไม่ปกติ เมื่อทางโคจรพระจันทร์พระอาทิตย์ไม่ปกติ ดวงดาวนักขัตฤกษ์ กลางคืนกลางวัน เดือนฤดู ปี ก็ผิดปกติ เมื่อสิ่งเหล่านี้ผิดปกติลมก็พัดผิดทางมรสุมก็ผิดปกติ เทวดาก็โกรธ เมื่อเทวดาโกรธ ฝนก็ไม่ตกต้องตามฤดูกาล เมื่อฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาลข้าวกล้าก็ให้ผลไม่สมบูรณ์ เมื่อข้าวกล้าไม่ให้ผลสมบูรณ์ คนบริโภคไม่เต็มທີ່ก็เป็นโรคขาดอาหาร อายุสั้น ผิวพรรณทรามไม่มีกำลัง มีโรครมาก

แต่ถ้าสมัยใด พระราชามีธรรม แม้ข้าราชการก็ประกอบด้วยธรรม เมื่อข้าราชการมีธรรม พราหมณ์และคฤหบดีก็มีธรรม เมื่อพราหมณ์และคฤหบดีมีธรรม ชาวเมืองและชาวชนบทก็มีธรรม เมื่อชาวเมืองและชาวชนบทมีธรรม พระจันทร์พระอาทิตย์ ดวงดาวนักขัตฤกษ์ กลางคืนกลางวัน เดือน ฤดู และปี ก็หมุนเวียนเป็นปกติ เมื่อสิ่งเหล่านี้ปกติ ก็ทำให้ลมและมรสุมปกติ เมื่อมรสุมปกติ เทวดาก็ไม่กำเริบ เมื่อเทวดาไม่กำเริบฝนก็ตกต้องตามฤดูกาล เมื่อฝนต้องตามฤดูกาลข้าวกล้าก็ได้ผลสมบูรณ์ มนุษย์เมื่อบริโภคข้าวกล้าที่สมบูรณ์ ย่อมอยู่สุขสบายอายุยืนมีวรรณะผ่องใส มีกำลังวังชา ไร้โรค

เมื่อฝูงโคข้ามน้ำ จำฝูงไปคด โคทั้งปวงก็ไปคดด้วย เมื่อผู้นำคดฉันนั้น ผู้ใดได้รับสมมติว่าประเสริฐที่สุด หากไม่ประพฤติธรรมจะป่วยกล่าวไปโยถึงคนนอกนี้ รัฐทั้งปวงย่อมอยู่เป็นทุกข์ เนื่องด้วยผู้นำเป็นผู้ไม่มีธรรม หากว่าฝูงโคข้ามน้ำอยู่ จำฝูงไปตรง โคเหล่านั้นที่เหลื้อมไปตรง เมื่อตัวนำไปตรง ฉันท ในหมู่มนุษย์ก็ฉันนั้นเหมือนกัน ผู้ที่ได้รับสมมติว่าเป็นผู้ประเสริฐที่สุดนั้นเป็นผู้ประพฤติธรรม ไม่จำต้องกล่าวถึงคนนอกจากนี้ หากพระราชาตั้งอยู่ในธรรม รัฐทั้งปวงย่อมอยู่สุข”

ลักษณะเด่นของรัฐบาลสวัสดิการตามที่ปรากฏในธัมมิกสูตรคือ คำสอนที่พระพุทธองค์ทรงเน้นที่ตัวบุคคล ซึ่งมีคุณธรรมและผู้นำที่ประกอบด้วยธรรม มีความเป็นธรรม ทำให้มนุษย์และสัตว์ที่อยู่ภายใต้การปกครองดูแลมีความสุข หมายถึงสังคมมีความร่มเย็นไม่เดือดร้อนด้วยเหตุแห่งความเดือดร้อนเพราะผู้นำผู้ปกครองมีความเป็นธรรมให้แก่ผู้อยู่ภายใต้การปกครอง จัดเป็นรัฐบาลสวัสดิการอย่างหนึ่งที่สังคมทุกสังคมต้องให้ความสำคัญ นอกจากนี้ฝนฟ้ายังตกต้องตามฤดูกาล การเกษตรกรรมมีความอุดมสมบูรณ์อีกด้วย แต่ถ้าผู้นำผู้ปกครองรัฐ มีพฤติกรรมตรงข้ามก็จะเป็นเหตุให้บ้านเมืองไม่สงบสุข เกิดทุกข์ภัย ความอึดอัดขัดสนจะ

บังเกิดขึ้นแก่อาณาจักรอยุธยาอย่างแน่นอนนี้คือลักษณะของรัฐสวัสดิการตามแนวพระพุทธศาสนาที่ชัดเจนที่ปรากฏในธัมมิกสูตร (จินดา จันทร์แก้ว, 2543 : 58-63)

รัฐสวัสดิการตามที่ปรากฏในธัมมจักรวรรดิวัตติสูตร

ในจักรวรรดิวัตติสูตร (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 ที่มณีกาย ปาฎิกวรรค ข้อ 80-85) ได้กล่าวถึงพระเจ้าจักรพรรดิองค์หนึ่ง มีพระนามว่าทัฬหเนมิ ผู้ทรงธรรม เป็นพระราชาโดยธรรม เป็นใหญ่ในแผ่นดิน มีมหาสมุทร 4 เป็นขอบเขต มีราชอาณาจักรมั่นคง อุดมสมบูรณ์ไปด้วยแก้ว 7 ประการ คือ จักรแก้ว ช้างแก้ว ม้าแก้ว แก้วมณี นางแก้ว คฤหบดีแก้ว ปริณายกแก้ว มีพระราชโอรสล้วนแต่มีความกล้าหาญ มีรูปทรงสมเป็นวีรกษัตริย์ สามารถย่ำยีเสนาของข้าศึกได้ พระองค์มิต้องใช้อาชญา มิต้องใช้ศัสตราครอบครองแผ่นดิน ในพระสูตรนี้ยังแสดงถึงหลักธรรมของผู้ปกครองคือ พระเจ้าจักรพรรดิต้องมีวัตร 12 ข้อ คือ

1. ธรรมาธิปไตย เคารพธรรม มีความยุติธรรมเป็นหลัก
2. รักษาคุ้มครองป้องกันอันชอบธรรมแก่คนภายใน คือ พระราชวงศ์ให้อยู่เป็นสุขอยู่ในศีลธรรม มีการศึกษาดี เป็นต้น
3. บำรุงกองทัพดี ที่เรียกว่า พลนิกาย
4. ปฏิบัติต่อประเทศในเครือราชบรรณาการหรือจักรภพดี มิไม่ตรีจิต
5. สงเคราะห์ข้าราชการเรื่อนดี
6. ปฏิบัติต่อนักปราชญ์พระครู นักวิชาการและนักศิลปาชีพต่าง ๆ ด้วยการจัดหาทุนและอุปกรณ์ให้
7. บำรุงสุข บำบัดทุกข์แก่ชาวชนบทและชาวเมือง
8. บำรุงพระสงฆ์ และบรรพชิตอื่น ๆ ที่ทรงศีลมีคุณธรรม
9. อนุรักษสัตว์ป่าที่ควรสงวนในราชอาณาจักร
10. ไม่ประพฤติดุศีลธรรม แก่ใจพระองค์เองดี
11. ปันทรัพย์เฉลี่ยให้แก่ผู้ยากไร้มิให้ขัดสนยากไร้ในแว่นแคว้น
12. ปรีกษาสอบถามสมณพราหมณ์ผู้ประพฤติดีปฏิบัติชอบไม่มัวเมาประมาท ฟังความคิดเห็นของราชบัณฑิต ผู้เชี่ยวชาญต่างๆ ก่อนบริหารราชกิจ

พระพุทธองค์ทรงเน้นในตอนท้ายของพระสูตรถึงโลกของพระพุทธเจ้าในอนาคตตามความเชื่อของชาวพุทธ คือพระพุทธเจ้าทรงพระนามว่าพระศรีอริยเมตไตรยว่า หลังจากโลกเสื่อมด้วยศีลธรรมแล้วจะทำลายล้างกันถึงจุดมิกสัณญ์ จากนั้นมนุษย์จะพัฒนาศีลธรรมขึ้นจนอายุยืนถึง 80,000 ปี จะมีพระศรีอาริย์มาเกิดและจะมีแต่ความอุดมสมบูรณ์ ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะคนมีศีลอย่างน้อยศีล 5 และมีธรรม กุศลกรรมบถ 10 คือ

1. ไม่ฆ่ากัน 2. ไม่ขโมย 3. ไม่ประพฤติดุทางกาม 4. ไม่พูดปด 5. ไม่พูดคำหยาบ 6. ไม่พูดยุยงให้แตกกัน 7. ไม่พูดคำไร้สาระ 8. ไม่โลภของผู้อื่น 9. ไม่พยาบาทใคร 10. มีความเห็นถูกต้องตามธรรม

กล่าวคือ การรู้จักรักผู้อื่นนั่นเองซึ่งเป็นไมตรีมีเมตตา กัน สังคมจึงเป็นสุข ดังนั้น รัฐสวัสดิการตามแนวทางพระพุทธศาสนาจึงเน้นที่คุณภาพของคน ดุจพระเจ้าอโศกเมื่อพระองค์ได้ยอมจัดระบบรัฐ ระบบเศรษฐกิจให้ได้ดีได้เอง เพราะระบบมาที่หลังคน คนเป็นผู้สร้างระบบ ถ้าสร้างคนให้ดีแล้ว คนจะสร้างระบบที่ดีได้เอง

รัฐสวัสดิการตามหลักแห่งศีล 5 และกุศลกรรมบถ 10

รัฐสวัสดิการตามแนวคิดของพระพุทธศาสนาจะเน้นที่หลักแห่งศีลธรรมและการประพฤติดังบุคคลในสังคมมากกว่า ซึ่งอาจจะไม่ตรงกับหลักรัฐสวัสดิการตามแนวเศรษฐศาสตร์ พระพุทธองค์ได้ตรัสถึงหลักแห่งกุศลกรรมบถ 10 ประการ ซึ่งเป็นพื้นฐานของความดีทั้งปวงเรียกว่า หลักมนุษยธรรม สำหรับผู้ที่ตั้งมั่นในหลักศีลธรรม ก็จะเป็นเหตุให้เกิดสันติสุขแก่ตนเองและสังคมทั้งภายในและภายนอก ทำให้ข้าราชการและประชาชนไม่เกิดความทุกข์เพราะการเบียดเบียนซึ่งกันและกัน ไม่ทำให้เกิดการทุจริตคดโกง ทำให้มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อกัน กรรมบถ 10 ประการ ได้แก่

ทางกาย 3

1. งดเว้นจากการฆ่า การสังหาร การบีบคั้นเบียดเบียน มีเมตตากรุณา ช่วยเหลือเกื้อกูลสงเคราะห์กัน
2. งดเว้นการแย่งชิงลักขโมยและการเอาเปรียบเอาเปรียบเคารพสิทธิในทรัพย์สินของผู้อื่น
3. งดเว้นการประพฤติดิตถ์ล่วงละเมิดในของรักของหวงแหนของผู้อื่น ไม่ข่มเหงจิตใจทำลาย ลบหลู่เกียรติและวงศ์ตระกูลของกันและกัน

ทางวาจา 4

1. งดเว้นการพูดเท็จ โกหกหลอกลวง กล่าวแต่คำสัตย์ ไม่จงใจพูดให้ผิดไปจากความเป็นจริง เพราะเห็นแก่ผลประโยชน์ใด ๆ
2. งดเว้นการพูดส่อเสียดยุยงสร้างความแตกแยก พูดแต่คำที่สมานและส่งเสริมสามัคคี
3. งดเว้นการพูดคำหยาบคาย สกปรกเสียหาย พูดแต่คำสุภาพ นุ่มนวลชวนฟัง
4. งดเว้นการพูดเหลวไหลเพ้อเจ้อ พูดแต่คำจริงมีเหตุผลมีสาระประโยชน์ถูกกาลเทศะ

ทางใจ 3

1. ไม่ละโมภ ไม่เพ่งเล็งคิดหาทางเอาแต่จะได้ คิดแต่จะให้ คิดเสียสละทำให้เผื่อแผ่กว้างขวาง
 2. ไม่คิดร้ายมุ่งเบียดเบียนหรือเพ่งมองในแง่ที่จะทำลาย ตั้งความปรารถนาดีแผ่ไมตรี มุ่งให้เกิดประโยชน์สุขแก่กัน
 3. มีความเห็นถูกต้อง เป็นสัมมาทิฐิ เข้าใจในหลักกรรมว่า ทำดีมีผลดี ทำชั่วมีผลชั่ว เป็นต้น
- ทั้ง 10 ข้อนี้เป็นหลักธรรมที่ขยายและส่งเสริมหลักสุจริต 3 ข้อข้างต้นนั่นเอง ความประพฤติตามหลักศีล 5 หลักความประพฤติทั้งสิบข้อข้างต้น เป็นธรรมจริยาและเป็นอารยธรรมที่ครบสมบูรณ์ ทำให้ผู้บริหาร ผู้ปกครอง หรือนักการเมืองที่ประพฤติปฏิบัติตาม ให้เป็นผู้บริหาร ผู้ปกครองหรือนักการเมืองที่

สมบูรณ์ ทำให้เป็นคนที่ยิ่งใหญ่ขึ้นพร้อมทั้งทางกาย วาจา ใจ แต่ถ้ายังไม่มั่นคงในอารยธรรมก็มีหลักปฏิบัติขั้นพื้นฐานที่ใช้ควบคุมตนเองให้ได้หลักศีลธรรมดังกล่าว ได้แก่การประพฤติปฏิบัติตามหลักศีลห้า นั่นเอง คือ

1) มีศีลข้อที่หนึ่ง คือ การไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิตตลอดถึงการไม่คิดพยาบาทเบียดเบียนใคร เป็นผู้ที่ยึดมั่นไปด้วยคุณธรรม คือ ความเมตตากรุณา เมื่อมีคุณธรรมเบื้องต้นอย่างนี้ก็ไม่ยากที่จะพัฒนาตัวเองไปเป็นผู้ที่มีพรหมวิหารธรรม ซึ่งเป็นคุณธรรมสำหรับผู้ใหญ่หรือผู้ปกครองได้อย่างครบถ้วน เพราะเมื่อปราศจากความพยาบาทความคิดเบียดเบียนคนอื่น ปราศจากความริษยาความลำเอียง ก็จะเป็นผู้ปกครองหรือข้าราชการที่มีคุณธรรมรู้จักเห็นอกเห็นใจประชาชนและจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเที่ยงธรรมในการที่จะอำนวยประโยชน์สุขแก่ประชาชน

2) มีศีลข้อที่สอง คือ การไม่ลักทรัพย์หรือลวงละเมิดในสิ่งของที่ไม่ใช่ทรัพย์สินของตัวเอง แต่มีการเลี้ยงชีวิตด้วยสัมมาชีพไม่มีการทุจริตคอร์รัปชันหรือเบียดบังผลประโยชน์ของประเทศชาติมาเพื่อประโยชน์ส่วนตัวและพวกพ้อง เมื่อผู้ปกครองหรือข้าราชการทุกระดับมีศีลข้อนี้ ทรัพย์สินหรืองบประมาณของเทศชาติก็จะไม่สูญหาย หรือจะไม่ถูกนำไปใช้ในทางที่ไม่ก่อให้เกิดผลประโยชน์ที่คุ้มค่าแก่ประชาชน แต่สามารถที่จะนำงบประมาณหรือทรัพย์สินเหล่านั้นมาพัฒนาประเทศและบริหารงานของรัฐเพื่อประโยชน์ของประชาชนได้อย่างเต็มที่

3) มีศีลข้อที่สามคือการไม่ประพฤติดุสิตหรือลวงละเมิดในบุตถภรรยาของบุคคลอื่นรู้จักระมัดระวังในการควบคุมตนเอง ในด้านกามารมณ์ ไม่ให้หลงใหลในรูป เสียง กลิ่น รส และสัมผัสที่ยั่ววนจิตใจจนให้หลงใหลตามอำนาจของกิเลส โดยเฉพาะผู้นำหรือผู้ที่ทำหน้าที่ในการบริหารประเทศชาติจะต้องมีความระมัดระวังในเรื่องนี้ให้มาก เพราะเมื่อมีอำนาจสิ่งเหล่านี้ก็จะติดตามมาได้โดยง่าย หากไม่ระมัดระวังหรือไม่รู้จักควบคุมตนเองแล้วก็จะทำให้เกิดความเสื่อมเสียชื่อเสียงของตัวเอง ทำให้ประชาชนหรือบุคคลต่างๆ ขาดความเชื่อถือ และอาจจะส่งผลกระทบต่อการบริหารงานและการปกครองประเทศชาติได้

4) มีศีลข้อที่สี่ คือ การงดเว้นจากการพูดคำที่ไม่จริง การพูดส่อเสียด การพูดคำหยาบคาย และการพูดจาเพื่อเจือเหลวไหลไร้สาระ แต่จะต้องพูดแต่คำสัตย์คำจริงเชื่อถือได้ไม่เหลวไหลและเหลวไหลไร้สาระ แต่จะต้องพูดคำสัตย์คำจริงเชื่อถือได้ไม่เหลวไหลและเหลวไหล จะพูดสิ่งใดออกไปต้องคิดและใคร่ครวญให้รอบครอบ โดยเฉพาะผู้ที่เป็นผู้ปกครองหรือผู้นำของประเทศ คำพูดเป็นสิ่งสำคัญเป็นอย่างยิ่งเพราะคำพูดของผู้นำจะส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นและผลประโยชน์ของประชาชนและของประเทศชาติโดยรวมเป็นอย่างมาก

5) มีศีลข้อที่ห้า การงดเว้นการเสพสุราของมีนเมาที่จะทำให้เป็นผู้ประมาทขาดสติสัมปชัญญะ มีความยังคิดว่า สิ่งใดควรทำหรือไม่ควรทำอยู่เสมอ คือ เป็นผู้ที่มีความระมัดระวังในการปกครองหรือบริหารงานผิดพลาดก็จะส่งผลให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชนและประเทศชาติได้และการที่ผู้ปกครองหรือข้าราชการไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดหรือของมีนเมาทุกชนิดก็จะเป็นแบบอย่างที่ดีของประชาชนหรือผู้ใต้บังคับบัญชา ทำให้ได้รับความนิยมนับถือจากบุคคลทั่วไป

ศีลทั้ง 5 ข้อที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่า ศีล 3 ข้อแรกเป็นการควบคุมการกระทำที่แสดงออกมาทางกาย ให้เป็นปกติไม่ผิดพลาด ศีลข้อที่ 4 เป็นการควบคุมวาจา ส่วนศีลข้อที่ 5 เป็นเรื่องของการควบคุมจิตใจ การจะเป็นผู้นำให้บุคคลอื่นทำตามหรือมีความเชื่อมั่น ผู้นำต้องสามารถนำการกระทำได้จะไม่ถูกตำหนิภายหลัง หลักการดังกล่าวจึงเป็นการสอนให้คนมีภาวะผู้นำในตนเองหรือพัฒนาตนเองให้ก้าวขึ้นสู่การเป็นผู้ปกครองที่ดี และการพัฒนาตนเองนั้น ต้องพัฒนาทั้งทางกาย วาจา ใจ คือไม่คิดชั่ว ไม่พูดชั่ว และทำชั่วที่เป็นแห่งความเดือดร้อนแก่ตนเองและสังคม เพียงแค่นี้ยังไม่พอ ต้องทำในสิ่งที่ถูกธรรมและเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขแก่ตนและส่วนรวม ด้วยการที่ผู้ปกครองหรือผู้มีอำนาจในการบริหารงานของรัฐ จะปกครองประเทศชาติให้มีความสุข และทำให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีมีความสุขได้ ผู้ปกครองหรือข้าราชการที่ทำหน้าที่ในการบริหารงานของรัฐ จะต้องเริ่มต้นจากการปกครองกาย วาจาและใจ ของตนเองด้วยหลักศีลธรรมพื้นฐาน ดังกล่าวเสียก่อน เพราะการปกครองที่เริ่มต้นจากพื้นฐานของศีลธรรมโดยเฉพาะศีลห้า นั้นน่าจะเป็นสิ่งสำคัญ ในการที่จะสร้างสิ่งที่เรียกว่า Good Corporate Governance ขึ้นมาได้โดยอาศัยหลักพุทธธรรมเป็นพื้นฐาน (พระเทพวิสุทธิญาณ (อุบล นนทโก), 2549 : 66-78)

รัฐสวัสดิการกับการละเว้นอบายมุข ความมิดทางเศรษฐกิจ

อบายมุข หมายถึง เหตุเครื่องให้ฉิบหาย เป็นปากทางแห่งความเสื่อม ถ้าบุคคลใดเป็นผู้ตกอยู่ภายใต้อำนาจของอบายมุข ความฉิบหายก็จะตกอยู่กับเขาแต่อย่างล้วนเป็นทางแห่งความฉิบหายมีประการต่างๆ ดังนั้น การที่ประชาชนไม่ตกไปอยู่ในอบายมุขต่างๆ ทำให้เกิดความปกติสุขในสังคม จัดเป็นรูปแบบของรัฐสวัสดิการตามแนวคิดของพระพุทธศาสนา อบายมุข คือความมิดทางเศรษฐกิจอีกประการหนึ่ง ทำให้ผู้ที่ตกอยู่ภายใต้ออบายมุขต้องประสบกับเหตุแห่งความเสื่อม ถ้าใครไม่อยากเสื่อมต้องละเว้นจากอบายมุข 6 ประการ คือ

1) ตีมน้ำเมา 2) เทียวกลางคืน 3) เทียวดูการเล่น 4) เล่นการพนัน 5) คบคนชั่วเป็นมิตร 6) เกียจคร้านทำงาน

1.การตีมน้ำเมา คือ การดื่มสุราเมรัยและการเสพยาเสพติดให้โทษต่าง ๆ ตีมน้ำเมาถือว่าเป็นอบายมุข (เป็นเหตุเครื่องฉิบหาย) เพราะอะไร ? เพราะเป็นเหตุแห่งความเสื่อมโรคภัย คือ เป็นการเผาผลาญตนเองในทางทรัพย์ ย่อมได้รับความเสียหายหลายสถาน เมื่อก้าวโดยสรูปการดื่มสุราหรือติดยาเสพติดให้โทษ 6 อย่าง คือ เสียวทรัพย์ ก่อการทะเลาะวิวาท เกิดโรค ต้องดิ้นรน ไม่รู้จักกาย ทอนกำลังปัญญาและยังเป็นที่ตั้งแห่งความประมาทอีกด้วย

2.การเทียวกลางคืน คือ การเทียวไปในตรอก ในซอก ในซอยต่าง ๆ ในเวลากลางคืน ด้วยความคะนองเยี่ยงชายหนุ่ม ผู้ประมาทมัวเมา เทียวกลางคืนถือว่าเป็นอบายมุข (เป็นเหตุเครื่องฉิบหาย) อย่างไร ? การเทียวไปในเวลากลางคืนเป็นเหตุแห่งความเสื่อมโรคภัย กล่าวโดยสรูป มีโทษ 6 คือ ชื่อว่าไม่รักษาตัวเอง ชื่อว่าไม่รักษาลูกเมีย ชื่อว่าไม่รักษาทรัพย์สมบัติ เป็นที่ระแวงของคนทั้งหลาย มักถูกใส่ความ และย่อมได้รับความลำบากมาก

3.เที่ยวดูการเล่น คือ การเที่ยวดูมหรสพ การรื่นเริงประเภทต่างๆ ซึ่งเป็นที่ตั้งแห่งความกำหนดลุ่มหลงมัวเมาเพลิดเพลิน ดูแล้วก็ติดใจ อยากไปดูอีก มีมหรสพที่ไหนก็ไปที่นั่นจึงมีโทษเสียหลายแห่งตามจำนวนสถานที่เที่ยวไปไม่น้อยกว่า 6 แห่งเที่ยวดูการเล่นชื่อว่า อบายมุข (เหตุเครื่องฉิบหาย) เพราะเหตุไร ? เพราะเป็นเหตุแห่งความเสื่อมโภคทรัพย์ เสียเวลาทำงาน เสียเวลาพักผ่อนนอนหลับมีการเล่นที่ไหนพอจะไปดูได้ก็ไปเที่ยวดูมีโทษมากมายหลายสถานกล่าวสรุปโดยรวม การเล่นมีโทษตามวัตถุที่ไปดู 6 อย่าง คือ รำที่ไหนไปทีนั้น ขับร้องที่ไหนไปทีนั้น ดัดสัตีเป่าที่ไหนไปทีนั้น เสภาที่ไหนไปทีนั้น เพลงที่ไหนไปทีนั้น และเถิดเทิงที่ไหนไปทีนั้น

4.เล่นการพนัน คือ การเล่นการพนันมิได้ มีเสีย เช่น เล่นไพ่ ไฮโล เล่นม้า เล่นมวย เล่นหอย เป็นต้น เล่นการพนัน ชื่อว่า อบายมุข (ปากทางแห่งความเสื่อม) เพราะเหตุไร ? เพราะเป็นเหตุแห่งความเสื่อมโภคทรัพย์ และ เล่นการพนันมีโทษหลายสถาน สรุปโดยรวม มีโทษ 6 อย่าง คือ เมื่อชนะย่อมก่อเวร เมื่อแพ้ย่อมเสียตายทรัพย์ที่เสียไป ทรัพย์ย่อมฉิบหาย ไม่มีใครเชื่อถือถ้อยคำ เป็นที่หมิ่นประมาทของเพื่อน และไม่มีใครประสงค์จะแต่งงานด้วย

5.การคบคนชั่วเป็นมิตร ชื่อว่าอบายมุข (เป็นเหตุเครื่องฉิบหาย) เพราะอะไร? เพราะเป็นเหตุแห่งความเสื่อมโภคทรัพย์ ผู้ที่คบคนชั่วเป็นมิตร มักจะถูกคนชั่วชักจูงไปในทางชั่ว เช่น ไม่เคยเป็นนักเลงการพนัน ก็เป็นนักเลงการพนัน ไม่เคยเป็นนักเลงเหล้าก็กลายเป็นนักเลงเหล้า เป็นต้นไปได้ คบคนชั่วเป็นมิตร มีโทษหลายสถาน สรุปโดยรวม มีโทษตามบุคคลที่คบ 6 คือ นำให้เป็นนักเลงการพนัน นำให้เป็นนักเลงเจ้าชู้ นำให้เป็นนักเลงเหล้า นำให้เป็นคนหลงเขาด้วยของปลอม นำให้เป็นคนหลงเขาซึ่งหน้า และนำให้เป็นคนหัวไม้

6.ความเกียจคร้านทำงาน คือ ไม่ขยันทำงานตามเวลาและหน้าที่ ปล่อยงานให้ล่องเลย ปล่อยเวลาให้คั่งค้างอากุล ทำให้ไม่เหมาะสมเจาะ หรือ ทำเยาะแหยะย่อหย่อน ขอบนอนตามสบายในเวลากลางวัน ไม่ขยันทำในเวลากลางคืน พระอาทิตย์ไม่โผล่ทอแสงทแยงตาก็กาลูกขึ้นไม่ เขาปลุกให้ลุกขึ้นทำงานแต่เช้าก็มักจะให้อ้างต่างๆ ความเกียจคร้านทำงานเป็นเหตุเครื่องฉิบหายอย่างไร ? คือ เป็นเหตุเครื่องฉิบหาย เสียโภคทรัพย์ คือ ความเกียจคร้านทำงานมัวอ้างเลศ มีโทษหลายสถาน รวมความ มีโทษ 6 คือ มักให้อ้างว่า หนานักแล้วไม่ทำงาน มักให้อ้างว่า ร้อนนัก แล้วไม่ทำงาน มักให้อ้างว่า เวลาเย็นแล้วแล้วไม่ทำงาน มักให้อ้างว่า ยังเข้าอยู่ แล้วไม่ทำงาน มักให้อ้างว่า หิวนักแล้วไม่ทำงาน และมักให้อ้างว่าระหายนักแล้วไม่ทำงาน

อบายมุขทั้ง 6 ข้อนี้ ข้อที่มีโทษมากกว่าข้ออื่นๆ คือ การคบคนชั่วเป็นมิตร เพราะการคบคนชั่วเป็นมิตร เป็นมูลเหตุแห่งอบายมุขข้ออื่น ๆ อีกเป็นอันมาก ประเด็นที่จะนำมากล่าวในที่นี้คือ อบายมุขชื่อว่า เล่นการพนัน ดังที่ได้กล่าวแล้วว่า การเล่นการพนันย่อมมีทั้งได้ ทั้งเสีย เช่น เล่นไพ่ ไฮโล เล่นม้า เล่นมวย เล่นหอย เป็นต้น เล่นการพนัน ชื่อว่า อบายมุข (เหตุเครื่องฉิบหาย) เพราะเป็นเหตุแห่งความเสื่อมโภคทรัพย์และการเล่นการพนันมีโทษหลายสถาน คือ

- 1) เมื่อชนะย่อมก่อเวร ผู้ชนะนั้นคิดว่าเราชนะแล้วก็จะยึดเอาสิ่งของผู้แพ้ ผู้แพ้อาจแค้นเคืองและผูกเวรพยาบาท
- 2) เมื่อแพ้ย่อมเสียดายทรัพย์ที่เสียไป คือ เมื่อตนแพ้ ผู้ชนะจะยึดเอาสิ่งของมีเงิน ทอง เป็นต้น ตนย่อมจะเกิดความเสียดายและเศร้าโศกถึงทรัพย์นั้น
- 3) ทรัพย์ย่อมฉิบหาย เพราะโดยมากต้องพินกันด้วยเงิน ทอง เมื่อเฟลิดเฟลินในการเล่นการพนัน ทรัพย์ย่อมเสื่อมไปที่ละน้อยๆ ในที่สุดก็หมดตัว
- 4) ไม่มีใครเชื่อถือถ้อยคำ เมื่อทรัพย์สินหมดไปย่อมโกหกหลอกลวงผู้อื่น เพื่อจะได้เงินไปเล่นการพนันหนักๆ เข้าก็จะมีใครเชื่อถือถ้อยคำ
- 5) เป็นที่หมิ่นประมาทของเพื่อน เพราะในเมื่อเพื่อนกล่าวตักเตือนไม่ให้เล่นการพนัน ก็ไม่เชื่อฟังเพื่อนทั้งหลายก็ตีตนออกห่างรังเกียจที่จะคบต่อไป
- 6) ไม่มีใครประสงค์จะแต่งงานด้วย เพราะคนทั้งหลายย่อมคิดว่า คนเล่นการพนันไม่สามารถจะพึ่งพาอาศัยได้ ใครๆ ก็ไม่ประสงค์จะแต่งงานด้วยหรือพ่อแม่ของฝ่ายหญิงไม่อยากจะกลูกสาวให้

การป้องกันความหลงใหลในอบายมุขของคนไทย และการลดละเลิกความลุ่มหลงในเรื่องกามคุณ 5 อันเป็นการบริโภคอุปโภคสิ่งสัมผัสที่มากเกินไป ที่ปรากฏให้เห็นทางสื่อต่าง ๆ ล้วนแต่เกิดขึ้นมาจากกิเลส 3 กองคือ โลภมูล โทสมูล โมหมูล ซึ่งนับวันรุนแรงมากยิ่งขึ้น ในช่วงเวลา 2-3 ทศวรรษที่ผ่านมา ธรรมชาติของพระพุทธรูปเจ้าซึ่งปรากฏผลมณีในยุคนี้อีก (อากาลโก) ยุคที่ผู้คนรู้สึกว่าคุณค่าศีลธรรมกัน จนจะกลายเป็นกลี ยุคแล้วหันมามีศีลมีธรรมถึงขั้นก่อเกิดเป็นชุมชนหมู่บ้านศีล 5 ตามแนวคำริของมหาเถรสมาคม ซึ่งพุทธบริษัทไม่ตกอยู่ภายใต้แห่งอบายมุข และพากันลดกามคุณ 5 ลดละโลภะ โทสะ โมหะได้ มาบัดนี้ อบายมุขเป็นสิ่งที่หนักหนาสาหัสยิ่งนักสำหรับสังคม การแข่งขันกีฬาที่เป็นอบายมุข เพราะเป็นแค่การเล่นเท่านั้น แต่เป็นอบายมุขแท้ ๆ การเล่นคือการเล่น (ภาษาบาลีว่า กีฬา) ซึ่งคนในสังคมได้อาศัยกีฬาเพียงเพื่อพักผ่อนคลายอารมณ์ แต่ถ้าใครหลงยกฐานะของการเล่น (กีฬา) ขึ้นเป็นการงานชอบ (สัมมากรรมันตะ) เป็นอาชีพชอบ (สัมมาอาชีวะ) เมื่อใดเมื่อนั้นกีฬาก็จะเป็นอบายมุข เพราะมันมีใช้ทางแห่งความเจริญ พระพุทธเจ้าทรงระบุว่าเป็น ทางแห่งความเสื่อมโดยแท้ คนในสังคมโลกทุกวันนี้ยังไม่มีญาณหยั่งรู้ถึงความลึกซึ้งในความเป็นทางแห่งความเสื่อมแท้ ๆ ของอบายมุข ตามที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้และทรงประกาศชัดเจน เพราะยังไม่มีความรู้ขั้นโลกุตระจึงหลงนิยมส่งเสริมกันว่าเป็นการงาน (กรรมันตะ) และเป็นอาชีพ (อาชีวะ) พากันหลงติดกันไปทั่วโลกซึ่งผิดไปจากสังฆธรรมที่ชื่อว่าการเล่น (กีฬา) เพื่อการบริหารร่างกาย ทำให้ร่างกายแข็งแรง แท้จริง อบายมุขเป็นปากทางแห่งความเสื่อมโดยแท้ ถ้าได้แก้ไขช่วยให้คนพ้นจากอบายมุขโดยการร่วมมือกันของทุกฝ่ายคือไม่ส่งเสริมอบายมุข ความเป็นอยู่ของคนไทยก็จะเป็นอิสระอย่างยั่งยืนถาวร ถ้าส่งเสริมงานด้านอาชีพให้แก่คนไทยก็จะพ้นจากความยากจนได้ พระพุทธเจ้าทรงสอนเรื่องความขยันและมีจิตใจมักน้อยสันโดษช่วยเหลือเกื้อกูลโลก (โลกานุกัมป) การส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักประกอบอาชีพที่สุจริตและไม่ผิดศีลธรรมหรือไม่ผิดจากทำนองคลองธรรมและการ

ส่งเสริมให้รัฐศาสตร์แห่งพระราชาคือความรู้จักความพอเพียงก็เป็นการส่งเสริมให้ประชาชนอยู่ดีมีสุขยิ่งกว่าการให้รัฐสวัสดิการ ซึ่งรัฐบาลจัดให้แก่ประชาชนเสียอีก (กรพินธุ์ พัวพันสวัสดิ์, แปล., 2562 : 38-49)

สรุป

รัฐสวัสดิการเป็นรูปแบบหนึ่งที่ว่า รัฐบาลมีหน้าที่ในการจัดหาสวัสดิการต่าง ๆ ให้แก่ประชาชน เพื่อไม่ให้เกิดความแตกต่างกันมากในทางสังคมตามมาตรฐานการครองชีพที่ทุกคนควรได้รับ โดยทั่วไป สิ่งที่รัฐสวัสดิการจัดหาให้แก่ประชาชนมักได้แก่โครงการช่วยเหลือในยามว่างงาน การให้การรักษายาบาลในยามเจ็บป่วยและการให้การดูแลเลี้ยงดูในยามชรา อย่างไรก็ตามยังมีโครงการอื่นๆ ที่รัฐมักจะจัดหาให้สำหรับประชาชนที่อยู่ในรัฐสวัสดิการ กล่าวโดยสรุป รัฐสวัสดิการ คือ การที่รัฐบาลจัดสวัสดิการให้แก่ประชาชนในด้านต่างๆ เพื่อให้ประชาชนอยู่ดีกินดี มุมมองความอยู่ดีกินดีของประชาชน ในทฤษฎีของนักเศรษฐศาสตร์กับของพระพุทธศาสนาอาจจะไม่เหมือนกัน รัฐสวัสดิการตามหลักเศรษฐศาสตร์ เน้นเรื่องเกี่ยวกับการใช้นโยบายของรัฐเพื่อการจัดสรรทรัพยากรของสังคม ซึ่งมีอยู่จำกัดให้ได้ผลดีที่สุด แต่รัฐสวัสดิการตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนาจะอย่างไรจึงจะทำให้ประชาชนในรัฐตั้งอยู่ในธรรม ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน มีความอยู่ดีกินดี อยู่เย็นเป็นสุข มีความอุดมสมบูรณ์ เมื่อเป็นเช่นนั้นนักเศรษฐศาสตร์จึงมุ่งไปที่การใช้ปัจจัยการผลิตให้ได้ประสิทธิภาพสูงสุด ในพระไตรปิฎกกล่าวถึงรัฐสวัสดิการตามแนวทางพระพุทธศาสนาไว้ในพระสูตรหลายสูตร เช่น ภูทันทสูตร อัมมิกสูตร และจักรวรรดิวัตตสูตร เป็นต้น ซึ่งล้วนแต่เป็นการส่งเสริมให้ประชาชนตั้งมั่นในศีลธรรม รัฐหรือผู้นำก็ส่งเสริมประชาชนให้ประพฤติปฏิบัติตนตามหลักศีลธรรมควบคู่กับการประกอบอาชีพสุจริตเรียกว่า สัมมาชีพในการดำเนินชีวิต รัฐสวัสดิการที่มีรัฐบาลหรือผู้มีอำนาจในการปกครองได้อำนวยความสะดวกและช่วยสนับสนุนปัจจัย 4 ให้แก่อาณาประชาราษฎร์อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ก็จะเป็นรัฐสวัสดิการที่ก่อให้เกิดความผาสุกและดำรงชีวิตด้วยสัมมาชีพ โดยผู้มีอำนาจปกครองได้ให้การส่งเสริมให้เกิดความสงบสุขแก่ชนทุกหมู่เหล่า ไม่มีการเบียดเบียนซึ่งกันและกัน ทำให้ทุกคนมีความพึงพอใจในการดำเนินชีวิตและมีความสุข ไม่ต้องเกี่ยวข้องกับอบายมุขหรือสิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อคุณความดีทั้งหลาย การละเว้นจากอบายมุข เช่น การดื่มเมา การเที่ยวดูการละเล่น เป็นต้น ซึ่งเป็นต้นเหตุแห่งความเสื่อม เป็นสิ่งที่หนักหนาสาหัสยิ่งนักสำหรับสังคมไทยในยุคปัจจุบัน การแข่งขันกีฬาเป็นอบายมุข เพราะเป็นแค่การเล่นเท่านั้นแต่เป็นอบายมุขแท้ๆ การเล่นคือการเล่น (ภาษาบาลีว่า กีฬา) ซึ่งคนในสังคมได้อาศัยกีฬาเพียงเพื่อพักผ่อนคลายอารมณ์ แต่ถ้าใครหลงยกฐานะของการเล่น (กีฬา) ขึ้นเป็นงานชอบ (สัมมากัมมันตะ) เป็นอาชีพชอบ (สัมมาอาชีวะ) เมื่อใด เมื่อนั้นกีฬาก็จะเป็นอบายมุข เพราะมันมีช่องทางแห่งความเจริญ แต่เป็นปากทางแห่งความเสื่อมโดยแท้ คนในสังคมโลกทุกวันนี้ยังไม่มีญาณหยั่งรู้ถึงความลึกซึ้งในความเป็นทางแห่งความเสื่อมแท้ๆ ของอบายมุขตามที่หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา เพราะยังไม่มีความรู้ขั้นโลกุตระจึงหลงนิยมส่งเสริมกันว่าเป็นการทำงาน (กัมมันตะ) และเป็นอาชีพ (อาชีวะ) พวกนี้หลงติดกันไปทั่วโลกซึ่งผิดไปจากสัจธรรมที่เชื่อว่าการเล่นเพื่อการบริหารร่างกาย ทำให้ร่างกายแข็งแรง การส่งเสริมประชาชนให้ตั้งมั่นในศีลธรรมและคุณความดีเป็นหน้าที่ของ

ผู้นำหรือผู้ปกครองรัฐ จัดเป็นรัฐสวัสดิการที่ยิ่งกว่ารัฐสวัสดิการตามแบบเศรษฐศาสตร์ที่รัฐจัดให้แก่ประชาชนเสียอีก เพราะเมื่อผู้นำมีธรรมและประชาชนมีธรรม ประชาชนในสังคมก็อยู่เย็นเป็นสุข ไม่มีความทุกข์ร้อนอย่างแน่นอน

เอกสารอ้างอิง

- กรพินธุ์ พัวพันสวัสดิ์, แปล. (2562). *รัฐสวัสดิการกับสังคมประชาธิปไตย*. กรุงเทพมหานคร : สยามปริทัศน์.
- กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2550). *พุทธธรรมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- กิตติพัฒน์ นนทปัทมะดุล. (2548). *นโยบายสังคมและสวัสดิการสังคม*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จินดา จันท์แก้ว. (2543). *ปรัชญาสังคมแนวพุทธ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเทพวิสุทธิญาณ (อุบล นนทโก). (2549). *อธิบายธรรมวิภาค ปริเฉทที่ 2*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.